

APS helpt school met toetskwaliteit

Leren met *diepgang*

Een vmbo-kaderleerling leert anders dan een basisleerling. Dat is een uitgangspunt voor een aanpak waar Clusius Amsterdam met ondersteuning van APS aan werkt. Het moet leiden tot betere toetsing, een betere determinatie van de juiste plek voor leerlingen en beter onderwijs.

“We willen het beste uit de leerlingen halen”, zegt vestigingsdirecteur Pieter Roelofs, hier met OBIT-coach Sven van Orden

“Wat je wilt is dat leerlingen zo geplaatst worden in het onderwijs dat ze het beste tot hun recht komen”, zegt Pieter Roelofs. Hij is directeur van de vmbo-school van Clusius College in Amsterdam Noord. De school telt 280 leerlingen in de basis- of kaderberoepsgerichte leerweg.

De aanleiding voor een school om ondersteuning van APS te vragen kan zijn dat ze het lastig vinden de beste leerweg voor leerlingen te bepalen. Aldus Mehmet Okuducu, die zich als trainer bij APS behalve met OBIT bezighoudt met schoolontwikkeling en expertise heeft op opbrengstgericht werken en toetsen. De school constateert bijvoorbeeld dat toetsen niet goed voorspellen wat kinderen later presteren. Het komt voor dat cijfers niet in overeenstemming zijn met het beeld dat de school van leerlingen heeft. Of dat er grote verschillen zijn in resultaten van het centraal examen en het schoolexamen. De school ziet teveel leerlingen afstromen (van kader naar basis). Het kan ten slotte ook zijn dat de Inspectie ze op het spoor zet: kijk eens goed naar de toetsen.

Clusius Amsterdam vond dat het rendement in de onderbouw achterbleef. De school koos voor de OBIT-systematiek om aan de kwaliteit van het onderwijs te werken (zie kader). “We zagen dat OBIT vrij eenvoudig te implementeren is”, zegt Roelofs. “Er is geen hogere wiskunde voor nodig.”

Ook lespraktijk

Wil je de onderwijskwaliteit op een hoger plan brengen, dan is toetsing volgens Okuducu ‘een makkelijke aanvliegroute’. Toetsen kunnen eenvoudig aangepast worden. “Maar het gaat uiteindelijk om de lessen. Dat staat niet los van elkaar. Als je de toetspraktijk verandert, moet je vervolgens ook de lespraktijk aanpakken.”

OBIT is volgens Okuducu een middel dat beter is dan andere methoden omdat zodra de toetsen zijn aangepast, die lespraktijk er nadrukkelijk bij betrokken wordt. “Wat doe je vervolgens om leerlingen voor te bereiden op vragen waarin het gaat om toepassen van kennis.”

Voor een goede determinerende toets acht Okuducu het van belang dat leeractiviteiten die in het vak aan de orde zijn zoals onthou-

den, begrijpen, integreren of toepassen van kennis (OBIT), in de toets terugkomen. De vaksectie bepaalt de verdeling van die vier elementen, of met andere woorden, de OBIT-verhouding. Daarbij adviseert Okuducu ook al in de vmbo-onderbouw aandacht aan inzichtelijke kennis te geven. ‘Het is een misverstand te denken dat inzichtelijke leeractiviteiten alleen voor een hoger niveau bestemd zijn’, schrijft hij op de APS-site. ‘De complexiteit maakt het verschil.’ Indien vragen enkel op ‘onthouden’ gericht zijn, geeft de toets een eenzijdig beeld.

Okuducu heeft het traject in Amsterdam samen met APS-collega Dimph Rubbens gedaan. “Dimph zit helemaal in de groene wereld”, zegt Okuducu. “Zij deed de intake en begeleidt de school. Ik deed de inhoudelijke training aan docenten.”

Hij organiseerde drie trainingmiddagen. De school zette zelf de vervolgstappen. Zo werden intern teambijeenkomsten over de systematiek georganiseerd en er zijn twee OBIT-coaches aangesteld die feedback gaan geven op toetsen van collega’s. Hoe is de verdeling qua OBIT? De school heeft twee jaar uitgetrokken om aan het verbetertraject te werken. Andere Clusius-scholen kijken volgens directeur Roelofs ‘met een schuin oog’ hoe het werkt en of het iets voor hen is.

Locatiedirecteur Pieter Roelofs: ‘Ik wil niet dat leerlingen met kadercapaciteiten een basisdiploma halen’

Eerlijker

“We zijn nu bezig om de toetsen te analyseren en OBIT te maken”, zegt Sven van Orden, OBIT-coach en docent Engels. Ruwweg gaat het op de school als je kijkt naar leerwegen en vakken om 40 tot 60 toetsen. “Over het algemeen is het goed te bepalen of het gaat om *deep learning* (integreren en toepassen van kennis) of niet, maar er is ook een grijs gebied.” De gewenste OBIT-verhouding is niet altijd 50-50, vervolgt hij. Dat varieert per vakgroep, per leerjaar en per niveau. “Bij Engels is die verdeling heel anders dan bij wiskunde.”

Trainer Mehmet Okuducu: “Als je de toetspraktijk verandert, moet je vervolgens ook de lespraktijk aanpakken”

Uiteindelijk gaat het erom leerlingen op de juiste plek te krijgen: de toetsen op niveau en de leerlingen een voldoende. “Dat is wat we willen.” Maar als de basisschool zegt: dat is een kaderleerling, dan moet Clusius die ook op kaderniveau plaatsen en dan moeten er goede redenen zijn om iemand te laten afstromen. Of andersom. “Ik wil niet dat leerlingen met kadercapaciteiten een basisdiploma halen,” zegt Roelofs. “Want je kweekt een luie leerling. Of je krijgt andersom juist een geforceerde leerling die het eigenlijk niet aankan. In beide gevallen hebben ze daar hun hele leven last van.”

“Onze visie is dat je het beste uit de leerlingen moet halen. Bovendien willen we als Clusius tot de 25 procent beste scholen van Nederland horen, op basis van de examenresultaten. En dat begint met goede plaatsing.”

Met OBIT kun je dat beter bepalen, is het idee. Het is bijvoorbeeld eerlijker, vindt Roelofs. “Het kan zijn dat een leerling goed getraind is in onthouden van kennis, en allemaal 9’s en 10’en haalt voor toetsen die gericht zijn op reproductie

van kennis, maar dat hij uiteindelijk door de mand valt omdat er weinig begrip of toepassing gevraagd en getoetst wordt.”

Gerichtere uitstroom

De docenten zetten de volgende stap. Ze passen hun lespraktijk aan op de veranderde toetsing, want reproductie van kennis, waarvoor leerlingen dingen uit het hoofd leren, vraagt een andere didactiek dan verwerven van inzicht. Een docent kan in zijn toets vragen om een letterlijke definitie. Maar als ze dingen echt moeten snappen, dan moet een docent bijvoorbeeld meer probleemoplossing en zelfwerkzaamheid in zijn les stoppen opdat de leerling daaraan kan werken.

OBIT werkt dus als het allemaal goed gaat niet alleen aan toetsen die onderscheid maken naar leervormen en indirect een betere determinatie van onderwijsniveau van leerlingen, maar ook aan professionalisering van docenten, goede lessen, beter onderwijs en een gerichtere uitstroom naar mbo. ■

OBIT EN ANDERE TAXONOMIEËN

OBIT staat voor onthouden, begrijpen, integreren en toepassen. Vier leeractiviteiten. OBIT richt zich daarmee vooral op leren van kennis: je weet iets, je snapt het en je kunt er iets mee. Onthouden en begrijpen is dan meer *surface learning* (of reproductief leren). Bijvoorbeeld wat je doet als je Engelse woordjes leert of plantennamen. Integreren en toepassen van het geleerde gaat een stap verder. *Deep learning* wordt dit wel genoemd, om onderscheid te maken, of inzichtelijk leren. Bijvoorbeeld wat je doet als je methodieken die je geleerd hebt gebruikt om een vraagstuk op te lossen.

OBIT, een methode die APS een jaar of vijf geleden ontwikkelde en volgens Mehmet Okuducu al op een 200 vo-scholen heeft geïntroduceerd, is niet de enige taxonomie of classificatiesysteem voor verworven kennis of competenties. Er zijn ook andere methoden waarmee gewerkt kan worden aan kwaliteitsverbetering van het onderwijs. De taxonomieën worden vooral gebruikt om toetsen te analyseren: wat vraag je precies aan kennis, vaardigheid, competentie? Het kan vervolgens helpen om het niveau vast te stellen. Kan iemand bepaalde type opdrachten wel of goed aan?

Bekende taxonomieën naast OBIT zijn die van Bloom en RTTI. Bloom onderscheidt zes typen leerprocessen (zoals begrijpen) en vier typen kennis (bijv. feitenkennis). Bloom wordt vooral gebruikt in hoger onderwijs. RTTI staat voor reproductie, toepassen 1 en 2 en inzicht, vier stadia in de cognitieve ontwikkeling van leerlingen. De methode, die vooral in voortgezet onderwijs wordt gebruikt voor een snelle check, zoomt in op de context waarin verworven kennis wordt toegepast.

Andere methoden zijn Rubrics, Romiszowski en je hebt ook *4C Your Way*, een taxonomie die is ontwikkeld binnen groen onderwijs (Stoas Vilentum) om het geleerde in de doorlopende leerlijn van vmbo, mbo en hoger onderwijs te classificeren. Daar worden 25 competenties beschreven.